

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Tertia. De Causa Materiali, & Formali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

producent suos effectus, & tamen non exte-
runt tempore ante suos effectus; ergo id non
requiritur, quamvis contingere possit, ut sic
præcedant, sicut dicendum est de Deo, respectu
creaturarum: probatur ant. quia sol verè pro-
ducit lumen, ignis calorem &c. Sed nec sol, nec
ignis tempore extiterunt, antequàm produce-
rent suos effectus, ergo: probatur mi. quia sicut
dicit D. Augustinus: Si sol esset ab æterno,
etiam lumen esset ab æterno; ergo nunquam
exstitit sol, antequàm produceret lumen, alio-
quin lumen etiam non foret ab æterno. Secun-
do: Quia causa non est causa, nisi pro illo prio-
ri instanti, pro quo causat, quia antea tantum
causa in actu primo, seu potens causare; ergo in
ratione causæ non exigit prioritatem temporis.

Probatur tertia pars: Quia quod
causat aliud, debet esse prius illo, quod causatur
ab eo, sed non debet esse prius tempore; ergo
ad minus prioritatem naturæ: probatur ma.
Omne independens est prius alio dependente,
& omne dependens est posterius, sed omne,
quod causat aliud, est independens & quod cau-
satur, est dependens; ergo illud, quod causat,
debet esse prius illo, quod causatur. Confir-
matur: Illud est prius, à quo non valet subsisten-
di consequentia, sed ab existentia causæ non
valet subsistenti consequentia ad existentiam
effectus; ergo causa est prior effectu. Valeat
confirmatio, quantum potest, melior est vis
probationis. Sed in Contra

Arguitur: Omnis causa, ut causet, ne-
cessariò debet habere existentiam, ut dictum est
in prima Conclusionem, sed quidquid habet exi-
stentiam, debet habere durationem realem;
ergo etiam causa, ut producat durationem reali,
debet præcedere effectum tempore, & non tan-
tum naturæ: probatur min. quia omne, quod
existit, debet posse mensurari, sed instans natu-
ræ mensurari nequit, ergo. R. dist. ma. debet

habere existentiam tempore præcedentem, ne-
go ma. naturæ prius intelligibilem, reverà inter
causam & effectum cum fundamento repertam,
concedo ma. & mi. nego consequentiam. Itaq;
licet verum sit, quòd illa, quæ simul tempore
existunt, mensurari nequeant, sic est causa &
effectus, qui tantum naturæ est posterior, potest
adhuc tamen intelligi, quòd unum existat ab
alio, qui ordo essentialis dependentiæ cum sit
realis & non fictus, necessariò infert inter ex-
trema prioritatem & posterioritatem aliquam
realem, ordo enim semper dicit prius & poste-
rius, & in hoc sensu dicitur causa esse prior suo
effectu, licet sint in tempore simul. Sed

Instatur: Illæ causæ debent existentiam
habere tempore præcedentem, quæ plura requi-
runt instantia, ut suum effectum ponant, sed
causæ liberæ requirunt plura instantia; ergo ad
minus causæ liberæ, ut producant suos effectus,
debent habere existentiam tempore præceden-
tem: probatur mi. quia causæ liberæ debent
habere potentiam ad operandum & non ope-
randum, sed operari & non operari posse, requi-
runt plura instantia. R. negando mi. Ad cuius
probationem dico, quòd in eodem instanti,
quo causa libera operatur, intelligitur prius natu-
ræ habere potentiam ad actum & posterius
naturæ elicere illum actum, & in illo priori ha-
bet indifferentiam, seu potentiam ad elicien-
dum vel non eliciendum, non quidem conjun-
ctam, sed divisim, & sic operatio & non ope-
ratio sunt possibiles in eodem instanti disjun-
ctim, quòd autem habeat causa libera talem
potentiam ad opposita disjunctim, ex eo patet,
quia immediatè ante instans temporis, quo ha-
bet actum, habet huiusmodi potentiam & in
eodem instanti temporis, quo operatur, retinet
adhuc eandem potentiam, ut est prior natura
ipsa operatione.

DISPUTATIO III.

DE CAUSA MATERIALI & FORMALI.

In primo libro sufficienter explicui entitates & naturas harum causarum, restant ta-
men adhuc aliqua solvenda & elucidanda de ipsis, secundum quod habent rationem
causæ, quam habere suppono certissimum: licet enim non efficiant aliud, constitunt ta-
men aliquid, ratione cuius constitutionis adhuc causæ dici debent, unde etiam nomen ma-
terie paulò latius sumam, ut etiam comprehendat subiectum completum, seu materiam
secundam. *Sic igitur*

QUÆSTIO I.

De Effectibus Materiae & Formæ.

Supponi deberet hæc quæstio ex dictis,
effectum materiæ & formæ aliud non esse,
quàm totum compositum ex iis resultans, cum
sint partes ejus essentialiter ingredientibus &
constituentibus illud, verum tamen quia non vide-
tur esse effectus adæquatius, ideo quæritur hic,
an præterea sint alii? ad quod

Dico I. Materie primæ effectus, præter to-
tum compositum, possunt esse adhuc forma, unio & ge-
neratio, ut mutatio est. Hæc colligitur ex D. Th. q. 5. d. 1. & d. 12. q. 1. Et totum compositum
esse effectum, non vocatur in dubium.

sum compositum, possunt esse adhuc forma, unio & ge-
neratio, ut mutatio est. Hæc colligitur ex D. Th. q. 5. d. 1. & d. 12. q. 1. Et totum compositum
esse effectum, non vocatur in dubium.

Probatur ergo de forma: Illud
verè debet dici effectus alicujus, quod fit ab alio
cum dependentia hujus ab illo, sed forma mate-
rialis (de hac enim tantummodo sermo mihi
est) fit à materia cum dependentia ab illa in esse
& conservari; ergo forma verè erit effectus
ejus. Confirmatur, quia omnes formæ mate-
riales

Ggg 2

riales educuntur de potentia materiae, sed quae sic educuntur, verè causantur ab ea in genere causae materialis, ergò.

III. **Dices:** Materia debet esse causa intrinseca rei, cuius est causa, sed materia non est intrinseca formae; ergò materia non est causa formae; patet ma. quia est principium, quod primò, & per se inest rei, & si resolvitur, in hoc abit ultimum; ergò: probatur etiam minor, quia alioquin forma non esset actus Physicè simplex. R. dist. ma. debet esse causa intrinseca, respectu rei completæ, concedo ma. respectu rei incompletæ, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam, ad probationem dico; quòd in definitione materiae addatur quidem illa particula cum primò & per se inest, hoc tamen esse respectu totius compositi, propter quod respicit etiam formam, cuius tamen causa est, tum ex hoc, tum ex eo, quòd forma ab ea in fieri & conservari dependeat, ita ut connaturalitèr esse non possit sine materia.

Instabis: Illum effectum non competere materiae, quia materia est, sed quae efficiens est; ergò: probatur ant. à paritate de intellectu, qui licet in se recipiat intellectionem, ut causa materialis, tamen intellectio non est effectus, nisi efficientis; ergò idem dicendum de materia. R. negando ant. ad probationem eius, nego similitèr consequentiam. Ratio disparitatis est, tum quia harum formarum dantur aliae causae effectivæ sufficientèr, absque eo, quòd materia ad eas effectivè concurrat, quales non dantur respectu intellectionis: tum quia nemo dicit, materiam efficere etiam partialitèr formam; nec est iste modus loquendi in usu, unde quamvis non posset ostendi aliquo argumento efficaci, quòd non concurrat efficientèr materia, quia tamen neque potest ostendi, quòd sic concurrat, à communi non est recedendum.

IV. **Probatur Conclusio etiam de** Unione & Generatione: Quia hæc à materia dependent in fieri & conservari; ergò erunt effectus materiae; probatur ant. quia materia est subiectum generationis, sicut etiam propriè unionis, quia connectitur cum forma, ergò: probatur ant. quia generatio & unio sunt accidentia respectiva; ergò necessariò petunt subiectum, non aliud, quam materiam ex qua componuntur, non tanquam ex parte, sed tanquam ex subiecto; ergò.

V. **Dices:** Generatio & unio sunt viæ, per quas aliquid fit; ergò non sunt effectus: probatur ant. quia generatio est mutatio, & transitus alicuius à non esse ad esse, & unio est ratio a medium, quo aliquid factum & constitutum est, ergò. R. negando consequentiam, licet enim generatio & unio viæ sint, per hoc tamen non excluduntur à ratione effectus, sicut forma, licet causa sit, non excluditur à ratione effectus, cum fiat, ut terminus partialis & quòd, sufficit ipsis itaque, ut dicantur effectus, quòd à materia dependant.

VI. **Dico 2.** Effectus formæ præter compositum, primariè est actuatio, informatio & completio materiae.

ria, secundariè verò est expulsio alterius formæ ab eodem subiecto.

Probatur quoad primam partem, quia subiectum effectum & informatum à tali forma, dependet à tali forma, secundum suum esse completum; ergò aliquatèr erit effectus eius, quia accedit nova denominatio esse informati, actuati, &c.

Probatur etiam secunda pars: Quia quando una forma expellit aliam ab eodem subiecto, illa expulsio fit in genere causae formalis; ergò est effectus eius: probatur aut. quia illa expulsio fit mediante sua informatione, sed quòd fit mediante informatione, fit in genere causae formalis; ergò: quare expulsio in genere causae efficientis spectat ad agentia introducentia formas impossibiles. Sed quid videtur difficile conceptu? quomodo si forma expellit aliam, tantummodo seipsam collocando in subiecto, expulsio illa contingere possit? si expellit eam, quando est, sequitur, quòd duae formae sint simul, si verò expellit, quando non est, tunc nihil expellendum restat. Ideò pro declaranda difficultate & solvendis instantiis.

Quæres: An priùs introducatur forma nova, vel priùs expellatur forma antiqua? R. in eodem instanti reali, quo introducitur una forma substantialis (idem est de accidentalibus in gradibus, in quibus sunt sibi contrariae) expellitur alia, introductio tamen novae formæ est prior naturà expulsionem antiquae.

Probatur prima pars: Ex opposito sequeretur, duas formas substantiales non subordinatas, verbi gratiâ, ignem & lignum, item calorem & frigus, peccatum & gratiam, naturalitèr esse in eodem subiecto, aut saltem naturalitèr materiam esse sine omni forma substantiali, sed hoc dici nequit, ergò: probatur sequela, si non expellitur forma illo instanti, quo altera introducitur; ergò vel destruitur in instanti præcedenti vel sequenti, si primum; ergò per unum instans reale materia erit sine forma, si secundum; ergò per unum instans materia est sub duabus formis.

Probatur secunda pars: Quia hæc causalis est vera, ideò corrumpitur forma ligni, quia introducitur forma ignis & non e contra. Deinde expulsio formæ est effectus secundariè; ergò debet præsupponere effectum primariè, sed primariè est introductio formæ, ergò. Sed in contrâ.

Arguitur: Forma antiqua est impedimentum, ne forma nova introducatur, sed priùs debet tolli impedimentum introductionis; ergò priùs debet tolli forma. R. dist. mi. debet tolli pro aliquo priori naturæ, nego mi. pro posteriori, concedo mi. & nego consequentiam.

Instatur: Hinc sequeretur, quòd si sufficeret, ut tollatur pro posteriori naturæ, quòd priùs aliquis ingrediatur portam, quam eam aperiat, sed hoc ridiculum est, ergò. R. concedendo sequelam, nec hoc ridiculum est, imò quam maximè necessarium, quia ingressus hominis in locum portæ est causa, cur locum illum porta

porta relinquat, causa autem est prior suo effectu, cum hoc tamen stat, quod ingressus hominis, & apertio portæ sunt in eodem instanti temporis realis.

QUÆSTIO II.

De Causalitate materiae & formæ.

Multi examinant causalitatem formæ respectu materiae, cum tamen omnem negent influxum in eam, quare suppono, quod tam materia, quam forma duplicem exerceat causalitatem, unam respectu sui invicem, alteram respectu compositi, utraq; examinanda est, quid sit? & in quo consistat? Pro cuius rei clariori intelligentia

Notandum primò: In qualibet causa tria potissimum considerari debere. Primò est res ipsa, quæ dicitur causa: secundò conditio, sine qua non: tertio causalitas, quæ, ut supra dictum est, relatio est causam denominans formaliter causantem: quæ tria inter se distincta esse, patet in qualibet causa, nam ignis, secundum suam entitatem, est res ipsa, quæ denominatur causa, applicatio & approximatior rei combustibilis est conditio, & causalitas est relatio ex eo orta, quod sit aliquid, quod habeat esse ab ista causa, & cum ante & post productionem possit esse ipsa entitas sine tali relatione, sequitur, quod sit quid distinctum ab ipsa.

Notandum secundò: In unico instanti reali temporis causati formam, unionem & compositum, ut plurimum, adeoq; etiam simul sunt horum causalitates, ita tamen, ut diversa habeant instantia nature, quia in primo instanti est entitas absoluta formæ, ab entitatibus absolutis efficientis & materiae simul: In secundo instanti resultat duplex relatio causalitatis passivæ ad utrumque, & econtrà, causalitatis activæ in causis ad illam. In tertio producitur unio inter materiam & formam. In quarto producitur compositum, ad quod resultant, relationes causalitatis materialis, formalis & efficientis, in materia, forma & efficiente ad compositum, & econtrà causalitatis passivæ in composito ad illas. De his ergò controvertitur, in quibus constat causalitas cuiuslibet causæ, ad quæ resolvenda

Dico I. Causalitas formæ, respectu materiae, consistit in unione, quæ unitur materiae. Hæc colligitur ex Doctore 4. d. 13. q. 1. & est etiam communis.

Probat: Quia illa est formaliter causalitas, quæ posita ponitur effectus, & causa denominatur formaliter & actualiter causans, sed posita unione in forma habetur effectus formæ, scilicet materiam esse informatam & actuatam, & forma denominatur formaliter & actualiter informans; ergo, unio erit causalitas formæ, respectu materiae. Intellige conclusionem secundum frequentèr dicta, quoad esse specificum & completum, quod ab ea extrinsecè recipit.

Dices: Causalitas cuiuscunque causæ est respectus intrinsecus adveniens, sed unio non

est respectus intrinsecus adveniens; ergò unio nequit esse causalitas formæ respectu materiae. Sed r. dist. ma. Causalitas cuiuscunque causæ effectum novum reverà producentis, concedo ma. non sic producentis novum effectum, sed tantum extrinsecè denominantis, nego ma. & concessa mi. nego consequentiam. Itaque causa referri potest, tam ad subiectum, in quo producit effectum, quam quoad ipsum effectum, si referatur ad ipsum effectum, resultat causalitas & relatio intrinsecus adveniens, si verò referatur ad subiectum, in quo producit, non resultat relatio & causalitas aliqua propria, quare etiam forma cum non causet materiam, secundum suum esse, sed tantum secundum esse extrinsecum & adventitium, in quantum eam facit esse informatam, idè non resultat relatio intrinsecus, sed tantum extrinsecus adveniens.

Dico 2. Causalitas materiae, respectu formæ, non consistit in receptione actionis agentis, nec in simpliciter receptione formæ, nec in unione ad eam, sed in concursu eductivo explicato per habitudinem, ex quo aliud. Ita Doctor supra & in 2. d. 1. q. 5. Magistrus & plures alii contra Pontium.

Probat quoad primam partem: Quia quæcunq; causa refertur ad suum effectum per propriam causalitatem, sed materia, ut recipit actionem agentis, & ab eo patitur, non refertur ad formam, sed ad agens; ergò eius causalitas non potest consistere in tali receptione actionis agentis. Confirmatur, quia in quantum recipit actionem, habet rationem passionis; ergò non potest esse eius causalitas; probatur consequentia, quia deberet esse passio, sed passio nequit esse, cum sit respectus extrinsecus adveniens, causalitas autem materiae respectu formæ, est intrinsecus adveniens, ergò.

Dices: Materia concurret passivè & potentialiter ad formam, sed concursus causæ passivæ & potentialis est pati ab agente; ergò concursus non est aliud, nisi receptio actionis, agentis; probatur consequentia, quia pati non est aliud, quam recipere actionem agentis, ergò. r. negando consequentiam, cum sua probatione; nam concursus materiae dicitur passivus etiam præciso ordine ad agens, unde si forma posset seipsam unire materiae, adhuc concursus ejus esset passivus, quia esset per modum receptionis & sustentationis.

Probat Conclusio quoad secundam partem: Quia recipiens ut recipiens, non dat verum esse illi, quod recipit, sed materia dat verum esse formæ; ergò causalitas ejus nequit esse simplex formæ receptio: patet, quia recipiens potius extrinsecè mutatur, & ab eo, quod recipit, esse aliquid accipit; ergò recipiens ut recipiens non dat verum esse ulli rei. Confirmatur: Quia anima rationalis recipitur verè in subiecto, scilicet corpore, sed corpus non dat ipsi aliquid esse; ergò neque materia formæ, ex eo, quod in se recipiat ipsam, adeoque causalitas nequit esse talis receptio, cum per causalitatem causa debeat denominari saltem formaliter causans.

Probat tertia pars primò: Authority Doctoris supra asserentis relatio-

VI. Assignatur in quo consistat causalitas materiae.

VII.

VIII.

IX.

nem educationis ad eductum, qualis est causalitas materiae respectu formae, esse intrinsecus advenientem; ergo unio non est causalitas respectu formae, cum sit relatio extrinsecus adveniens. Nec valet dicere, Doctorem loqui de relatione inductionis, quae se tenet ex parte agentis; Quia non est potior ratio, quare haec esset intrinsecus adveniens, & non relatio educationis ad eductum, nam quemadmodum agens extrinsecum per verum influxum formam educit de potentia materiae, ita etiam materia in suo genere concurrat, per verum influxum ad educendam illam, cum aequè dependeat ab ea in fieri & conservari. Denique uni tam bene competit descriptio relationis intrinsecus advenientis, ac alteri, ergo.

x. Probatur eadem pars, secundo:

Deus potest supplere causalitatem materiae respectu formae; ergo unio non est causalitas materiae: probatur consequentia, quia Deus nequit supplere unionem: probatur etiam antea, quia potest Deus totum formam dare & praestare quod praestabat ei materia, sed hoc est supplere causalitatem eius, quam tamen nequit supplere respectu unionis, quia Deus non potest facere aliqua, esse unita sine unione eis superaddita.

Tertio Potest haberi unio materiae ad formam, absque eo, quod materia causet illam materialiter; ergo unio non est causalitas materiae; consequentia optima est, quia quae separari possunt, idem esse nequeunt: probatur ergo antea, quia datur defectus unio ad animam rationalem in materia absque eo, quod anima causetur a materia, sicut etiam in materialibus formis contingere potest, nam si Deus produceret extra subiectum aliquam formam, verbi gratia, lapidis vel ignis, sicut non implicat, & postea illam uniret materiae, in tali casu materia verè uniretur formae, & tamen eam non causeret materialiter; ergo unio nequit esse causalitas materiae.

Nec valet dicere, aliquam unionem non esse causalitatem, esse tamen alias, quia est eadem ratio; nam in primis unire & causare sunt disparata; ergo etiam unio & causa, & consequenter nunquam possunt coincidere; patet antea, quia uniri significat passivè, causare verò significat influxum in effectum activè. Deinde patet illam impertinenter haberi, quia datur unio sine dependentia & influxu causativo, ut in anima rationali, & e contra datur dependentia, & influxus causativus sine unione, ut contingit in causa efficiente & finali.

Probatur ultima pars, tum ex Auctoritate Aristotelis saepe & potissimum 2. Phys. & 5. Met. adherentis: materiam esse ex quo aliquid fit, atqui particula ex melius exprimit causalitatem eductivam materiae ad formam, quam particula in, cum non omne quod est in materia, sit ex materia, ergo: tum Ratione, quia per illud bene explicatur causalitas causae respectu causati, per quod formaliter absolutum causae influit in absolutum causati, & virtute cuius nequit intelligi absolutum causae, quin praetelligatur tanquam naturam praecedens absolutum causantis, sed per respectum illum ex quo,

tanquam ex subiecto, forma educitur, verè intelligitur subiectum influere esse in formam, & ex vi illius educationis implicat intelligere absolutum formae, quin praetelligatur tanquam naturam prius absolutum subiecti, ergo &c.

QUAESTIO III.

An Deus possit supplere causalitatem materiae & formae & quomodo?

Quaestio procedit tam de causalitate, quam materia & forma exercent respectu compositi, quam respectu sui invicem; unde

Dico 1. Deus in nullo genere causa potest supplere causalitatem materiae vel formae, respectu compositi. Ita Doctor 1. d. 2. q. 2. n. 10. & post eum communis sententia. Et

Probatur primo: Auctoritate D. Bernardi. Lib. 5. de consid. cap. 7. ubi dicitur: Neg. enim subiectum fieri potest forma enim est.

Probatur secundo: Materiam & formam causare compositum, nihil est aliud, nisi concurrere ad constitutionem eius per modum partis, sed Deus in nullo genere potest concurrere per modum partis; ergo non potest supplere causalitatem earum; probatur minus, quia concurrere per modum partis, arguit simpliciter imperfectionem, quae in Deo ne quidem cogitari debet.

Probatur tertio: Supplere materiae causalitatem respectu compositi, nihil est aliud, nisi in composito habere rationem materiae, vel esse materiam, sed Deus nequit esse materia aut materiale quid, ergo: probatur mi. quod habet rationem materiae debet esse principium mutabilitatis & mutationis, sed Deus non potest esse principium intrinsecum tale, cum sit infinitus, ergo. Idem dicitur de forma, nam habere rationem formae, eiusque causalitatem supplere, est esse formam & partem quidditative constituentem compositum, & determinantem materiam ad certam & determinatam speciem, quae Deo nullam ratione convenire possunt.

Dices: Omnis causa secunda dependet a Deo in essendo & causando; ergo cum quicumque concurrat iuxta specialem modum causandi eius: subsumo, sed quidquid facit Deus cum causa secunda, potest se solo facere, ergo. & negando consequentiam, quia Deus non semper concurrat in eodem genere causae, si causa secunda imperfectionem involvat, quia tunc concurrat in genere aliquo eminentiori, scilicet in genere causae efficientis: quare dist. subsumptum: Potest se solo facere in genere causae efficientis, aut alterius eminentioris, quae imperfectionem non involvat, concedo subsumptum, quae involvit imperfectionem, nego subsumptum &

Dico 2. Deus in nullo genere causa potest supplere causalitatem formae, nec materiae in proprio genere, bene tamen in genere causae efficientis.

Probatur prima pars: Effectus istius causalitatis non distinguitur entitatively a forma

forma in subiecto existente, ut lignum esse calidum formalissimè aliud non est, quàm habere calorem, sed talis effectus nequit præstari à causa efficiente, vel in genere causæ efficientis; ergo in nullo genere potest Deus supplere: manifestat, quia non est assignabilis alius modus, quo subiectum denominaretur tali denominatione extrinsecà: probatur mi. modus causandi causæ efficientis fit per productionem effectus ab ea realitèr distincti, sed effectus causæ formalis non potest sic fieri, ergo: probatur mi. quia fit per communicationem suæ entitatis subiecto.

Probatur secunda pars: Quia causalitas materiæ est educatio & sustentatio formæ, sed hæc nequit fieri, nisi per subiectionem sustentantis ad rem sustentatam, sed Deus nequit in se recipere & sustentare formam; ergo nequit supplere hanc causalitatem.

Probatur tertia pars: Quia in Eu-
charistia existit quantitas, & tamen non subie-
ctatur in materia, ergo. Deinde potest Deus
conservare formam sine unione ad materiam,
solâ actione conservativâ, quâ antecederet
conservabat in materia.

Dices contra prima pars. VI.

Forma unitur materiæ unione, quæ est in materia; ergo potest Deus se ipsum unire subiecto, sine mutatione & imperfectione receptionis, per solam terminationem materiæ inexistentis. R. negando ant. Quia forma non potest uniri subiecto sine aliqua mutatione sui, & hæc mutatio non fit, nisi per receptionem unionis, quâ intrinsecè formalitèr dicitur unita subiecto, quod debet informare.

DISPUTATIO IV. DE CAUSA EFFICIENTE CREATA.

Dari causam efficientem res defectu non vertitur amplius in dubium, quàmvis nonnulli olim, teste Averò, opinati sint, nullam causam creatam dari, quæ aliquid produceret, sed Deum tantummodo ad præsentiam caloris producere calorem, ad præsentiam ignis ignem, ad præsentiam nivis frigus & sic de cæteris. sed hæc deliria fuisse veterum, probat tum fides ex Concilio Tridentino damnante omnes eos Sess. 6. Can. 4. qui dicunt liberum arbitrium nihilominò agere, sed habere se passivè & mortuo modo, & ex ipsa Sacra Scriptura, quæ varios effectus rebus, & causis creatis adscribit, ut sunt omnia merita & demerita, probat item ratio, quia videtur inconceptibile, quòd non ego hanc descriptionem faciam, sed Deus solus ad præsentiam manus meæ, cum illa charta & calamo sit sæpè præsens, nullam tamen descriptionem faciat, imò non apparet, cur natura providerit de tot tantis, diversis organis & instrumentis hominum, brutorumq; ad producendos diversissimos effectus, & sibi proportionatos, si Deus ad præsentiam nudam eos produceret, cum posset ad præsentiam auris producere visionem, & ad præsentiam oculi auditionem; si enim ipse est, qui omnia operatur, non potest demonstrari, cur ad præsentiam hujus potius producat effectum, quàm alium. Et licet censeret posset, præmittendam disputationem, vel de causa in communi, vel de causa efficiente prima, quia tamen nihil causa in Deo, & creatura potest esse commune, sicut nihil est esse, ideo de causa creata disputationem inchoandam putavi, ut quemadmodum natura, ita etiam doctrina, ab imperfectioribus progredere ad perfectiora, imò perfectissimum Deum, ideo pronuncietur.

QUÆSTIO I.

Quid sit causa Efficiens?

Aristoteles plures tradidit causæ efficientis definitiones, vel potius descriptiones, tum in Metaphysica, tum Physica. Prima est: Causam efficientem esse primum principium per se, à quo procedit actio, vel motus atq; effectus; Altera, quam habet s. Metaph. t. 2. est, quòd sit principium primum mutationis & quietis, quæ definitiones à nonnullis recipiuntur veluti bonæ & adæquate; ab aliis eò contrà rejiciuntur, veluti in sufficientes & non abs re, nam prout in terminis jacent, neutra unquam mihi arrisit, graves etenim patiuntur difficultates, in primis enim non explicatur satis ejus causandi ratio, cum aliis conveniat, ut fini, tempori, loco, &c. quibus verà competit, nam finis est primum principium, & quidem magis primum, quàm sit effi-

ciens, cum finis efficientem moveat, materia item primum principium est omnis mutationis, & sic de aliis. Denique certum est naturam esse primum principium mutationis & quietis ejus, in quo est, si ergo causa efficiens etiam est tale principium, quomodo igitur inter se differunt? Propter has & similes difficultates Authores passim recedunt ab Aristotele, quàmvis non negem, quin posset etiam commode salvari & explicari. Itaque ut meam mentem & descriptionem proponam, notandum, quòd non intendam aliam descriptionem dare, quàm causæ efficientis ad compositum Physicum, prout est una ex quatuor causarum generibus, non verò, ut comprehendat efficiens creativum, quod causare & efficere potest sine motu & mutatione. Unde ad quæstionem, quam breviter expediam,

DICO: causa efficiens propria, Physica & principalis bene describitur, quòd sit causa extrinsecà, per se realitèr influens esse in effectum, ipsam ex ratione

II. Describitur causa efficiens.